

HAYAT KONUSU VE DERS PLANLARIMIZDA UNUTTUĞUMUZ TARAFLAR

Cavit Oral BİNBAŞIOĞLU

Haymana, 1 növe Gececi Başöğretmeni

Konumuzun esas kısmına geçmeden önce muhtelif meslek mecmualarında plânlar üzerine yazılan yazılarda olduğu gibi ben de bu husustaki kanaatimden bahsedeceğim. Plân, yapılacak bir işin daha önceden kısaca tasarlanması veya o işin ana hatları ile kısaca tesbitidir. Bunu hepimiz biliyor ve böylece kabul ediyoruz. Fakat anlayamadığımız, birleşemediğimiz nokta, plânlarımızı yaparken kimimizin plânın hacmini genişletecek şeylere kendini kaptırması, kimimizin de yapılması gereken bir şeyi en ince teferruatına kadar dallandırıp budaklandırmasıdır. Bunların her ikisi de plânın mânasına aykırı şeyler olduğu gibi, bizim gibi türlü görev ve vicdanî, kanunî sorumluluğu üzerinde taşıyanlar için de ayrıca bir yükür. Günlerce özenerek çalıştıktan sonra meydana getirilen sayfalar dolusu bir plânı «işte örnek bir plân» diye okuyucuya takdim ederken acaba okuyucunun da beş sınıflı bir okulda tek başına bir öğretim yaparken böyle mufassal plânlar hazırlayıp uygulayacağını aklımızdan geçiriyor muyuz? Bu, bugünkü plân anlayışımızla bir kere imkânsızdır. Sonra bu şekil plânlar, imkân olsa bile, lüzumsuzdur ve kontrol etmeye gelecek bu işlere meraklı herhangi bir kimseye «bu öğretmen iyi plânlar yapmış» dedirtmekten başka hiçbir faydası yoktur. Ve bugün öyle zannediyorum ki teftiş yetkisine sahip bazı arkadaşlar da plânı öğretim için bir vasita olmaktan çıkarmış, âdeta bir gaye haline getirmiştir. Öğretmen de - istenilen şekildeki - plânı kendisi için öğretimde bir kolaylık olsun diye değil, müfettiş gelince göstermelik bir iş olarak yapıyor. Bu bir vakiadır, bir gerçektir. [1].

Plânlarımızda mutlaka bulun-

[1] Pedagoji bugün öğretim tekniğinde öğretmene kanunî faaliyet serbestisi ve imkânı verdiği halde bir müfettişin öğretmeni plânı olan öğretmenin kitabındaki tertipte yapmasını diye, onun günlerce çalışarak hazırladığı plânları yurup, çantasında a'ıp götürmesi ne kadar acıdır.

durulmasını özlediğimiz başlıklar şunlar oluyor: 1 — Amaçlar, 2 — İlgili motifleri, materyal, 3 — Konunun işlenmesinde takip edilecek hareket tarzı, 4 — Eğitsel sonuçlar. Şimdi burada biraz düşünelim. Öğretimde amaç, eğitsel sonuçlara ulaşmak için tesbit ettiğimiz maddeleri teşkil eder. İşliyeceğimiz her hayat ve ders konusunun eğitsel sonuçları ise müfredat programımızda tesbit edilmiştir. Ayrıca her dersin de umumi amacı yine müfredat programımızda özlü bir şekilde mevcuttur. Sözün kısası plânlarımıza bizim bunları aynen veya biraz değişik olarak yazmamız boşunadır. Hem bunlar bir öğretmenin unutulacağı kadar muğlak veya güç şeyler değildir. Plânlarda olsa olsa bir hayat konusunun işlenmesinde başvurduğumuz derslerin, okumanın, sözlü ifadenin, yazılı ifadenin ve matematik v.s. nin o günkü öğretim durumu ile ilgili özel gayelerinden bahsedilebilir.

Arada bir «dersin işlenişi» bölümü kalıyor ki, bu esas mühim olanıdır. Buranın da yayımlanan plânlarda pek silik geçtiğini görüyoruz. Plânlar «Söyleyin bakayım çocuklar» gibi takrirî cümlelerle başlayıp, aritmetik derslerinde yapılacak problemlerin bir bir gösterilmesine kadar uzuyor. Böyle bir plânda konunun işlenmesi de öğretmenin daima anlatması, öğrencilerin bunu dinlemesi veya öğretmenin sorup, öğrencilerin cevap vermesi gibi öğretmenle öğrenci arasında bir lâf alışverişi şeklinde oluyor. Bu gibi plânlarla yapılan derslerde - eğer buna bir ders, bir konunun işlenmesi denirse - biz her zaman söyleyici, öğrenciler de her zaman dinleyicidir.

Bu şekil bir öğretimde öğrencilerimizin fikrî gelişmelerine, sistemli düşünmelerine hizmet etmemize kani miyiz? Şüphesiz ki hayır. Fakat gerçek bu iken bir de öğretimde öğrenci çalışmasına âzami yeri vermenin gerekliliğinden bahsediyoruz. Bir yanda realite bütün çıplaklığı ile duruyor, diğer yandan da nazariye...

Şimdi esas konumuza gelelim. Biliyoruz ki bugünkü öğretim, sınıf için, okul için olmadığı gibi öğrenen

bir kimseye bir süs temin etmek için de değildir. Öğretim hayat içindir; hayatın yükseltilmesi içindir. Öyle ise okul, çevresindeki toplumun en geniş mânasiyle hayatına girmeli, ona elini uzatmalı, onu tetkik etmeli, kötü tarafları ile savaşmalı, iyi değerlerini başkalarına da tanıtmalı, bilmediğimiz kıymetleri açığa çıkarmalıdır. Bu söylediklerimizi köyde bulunan bir okul için iki madde halinde formüllüleyebiliriz:

1 — Okul, bulunduğu köyün toplumsal hayatını, mânevi değerlerini (âdetlerini, inanışlarını, geleneklerini, folklorunu v. s.) incelemelidir.

2 — Okul, bulunduğu köyün yaşama şartlarının daha iyi, daha sağlıklı şartlarla değiştirilmesi ve köyün kalkındırılmasında sözdecilikten kurtularak aktif bir rol almaktadır. [2].

Bütün bunlar, öğretim yıllarında işliyeceğimiz konuların belkemiğini teşkil etmelidir. Hemen hemen her konuyu bu çerçeveden görmeli ve plânlarımızı da unuttuğumuz bu noktalara gerektiği yeri vererek hazırlamalı ve öylece uygulamalıyız. Bunlar bizim kendi kendimizi tanımak için yapmaya mecbur olduğumuz şeyler olduğu gibi öğrencilerimizin bilmeve, araştırmaya karşı olan heveslerini de tatmine yarar.

Böyle bir öğretim esasına göre düzenliyebileceğimiz ve aynı zamanda zaman ve emek bakımından âzami iktisada riayet edebileceğimiz bir plânda konunun numarası, adı ve süresi yazıldıktan sonra şu başlıkları bulundurmalıyız.

I — Öğrenci guruplarına verilecek inceleme, gözlem ve araştırma görevleri,

II — Konunun çeşitli öğretim alanlarında incelenmesi, (Buraya, işlenen eder bir hayat konusu ise, hayat bilgisi, türkçe, aritmetik, resim, yazı dersinde yapılacak işler kısaca tesbit edilmeli; eğer işlenen

[2] Burada bu gayeleri sağlamak için köylerimizin tabii, toplumsal şartlarını, ve dertlerini, ihtiyaçlarını göz önünde bulunduracak bir müfredat programı hazırlanmalı, ta düşünülebilir.

bir ders konusu ise dersin bölümlerinin işleniş tarzı ve o saatte yapılacak iş'ler yazılmalıdır.

III — Neticenin kontrolü.

Burada plânımızın en önemli kısmı birinci ve ikinci maddede gösterdiklerimizdir. Bunlar da konunun mahiyetine göre birkaç madde halinde detaylandırılırlar. Öğrenci gruplarına verilecek inceleme görevlerinin herbiri (bir hayat konusunun işlenmesinde) hayat bilgisi derslerinde ayrı ayrı işlenir. Fakat bu işleme yukarıda anlattığımız şekilde öğretmenle öğrenci arasında bir lâf alışverişi şeklinde olmamalı, öğren-

cilere vereceğimiz çevrenin türlü problemleri ile ilgili görevleri bizzat hayatın içinde, eğer bu mümkün değilse derslikte konunun tartışmasını öğrencilerle beraber yapmak suretiyle bir neticeye varmalıdır. Diğer derslerin işlenmesini de bu çerçeveden görmeliyiz. Üçüncü maddede gösterdiğimiz neticenin kontrolü ise hayat konusu yahut da ders işlendikten sonra beş on dakika içinde yapılacak küçük bir yoklamayı teşkil eder ki bunun teferruatını plânlarda göstermiye hiç lüzum yoktur.

Bu konuda netice olarak şunu söyleyebiliriz: Bu şekil bir öğretim

çalışması, hiç şüphe yok ki hem çocukların psikolojisine uygun hem de birçok derdi, dâvası ve işlenmemiş kıymetleri olan memleketimiz için bir hayır olur. Eğer bu şekildeki çalışmalarını ile öğrencilerle beraber toplayacakları bilgileri yayımlama fırsatını arayan arkadaşlar olur, veya bu işi sağlayacak organizasyonlar kurulursa memleketimiz için ebedî kalacak hizmetlerden birini yapmış olurlar.

NOT: Bu yazıda bir dilek olarak geçen düşüncelerin bir uygulamasını gelecek sayılardan birinde yayımlıyacağım.

C. O. B.